

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 27 mars 2006

Mål nr

T 4088-03

KLAGANDE

CR

Ombud: Advokat P A

MOTPART

EM-Plan Aktiebolags konkursbo, 556304-5185
c/o konkursförvaltaren advokat LN

Ombud: Advokat AB

SAKEN

Skadestånd

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Svea hovrätts dom den 30 september 2003 i mål T 304-01

DOMSLUT

Högsta domstolen förklarar att det skadestånd som CR har att utge inte skall jämkas på grund av medvållande på bolagets sida.

Högsta domstolen meddelar inte prövningstillstånd i målet i övrigt.

Hovrättens dom står därmed i alla delar fast.

CR förpliktas att till EM-Plan Aktiebolags konkursbo utge ersättning för rättegångskostnader i Högsta domstolen med åttiosjutusenettiohundrafemtio (87 150) kr, avseende ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för Högsta domstolens dom till dess betalning sker.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

CR har yrkat att Högsta domstolen ogillar käromålet, befriar honom från skyldigheten att betala EM-plan AB:s konkursbos (bolagets) rättegångskostnader i tingsrätten och hovrätten samt förpliktar bolaget att till honom utge ersättning för hans rättegångskostnader i tingsrätten och hovrätten.

Högsta domstolen har meddelat prövningstillstånd i frågan om det skadestånd som CR har att utge skall jämkas på grund av medvållande på bolagets sida. Högsta domstolen fann inte skäl att meddela prövningstillstånd såvitt avser de invändningar från CRs sida mot skadeståndsskyldighet som redovisas under rubrikerna Överdebitering samt Skatter och avgifter på s. 4 i tingsrättens dom. Frågan rörande prövningstillstånd beträffande målet i övrigt har förklarats vilande.

Bolaget har bestritt ändring.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader i Högsta domstolen.

DOMSKÄL

Enligt hovrättens i denna del lagakraftvunna dom har CR vållat bolaget skada till ett belopp om 484 720 kr. Den fråga som nu skall besvaras är om det skadestånd som CR har att utge skall jämkas på grund av medvållande på bolagets sida.

Aktiebolagslagens bestämmelser om organledamöternas skadestånds ansvar innebär att bl.a. en styrelseledamot, verkställande direktör eller revisor som när han eller hon fullgör sitt uppdrag uppsåtligen eller av oaktsamhet skadar bolaget, skall ersätta skadan (det interna ansvaret). Detsamma gäller när skadan vållas aktieägare eller annan genom överträdelse av aktiebolagslagen m.m. (det externa ansvaret). Skadeståndet kan emellertid jämkas efter vad som är skäligt med hänsyn till handlingens beskaffenhet, skadans storlek och omständigheterna i övrigt. Om flera skall ersätta samma skada, svarar de solidariskt för skadeståndet i den mån inte skadeståndsskyldigheten har jämkats för någon av dem. Vad någon av dem har utgivit i skadestånd får återkrävas av de andra efter vad som är skäligt med hänsyn till omständigheterna. (15 kap. 1, 2 och 4 §§ aktiebolagslagen, 1975:1385, i dess lydelse vid den i målet aktuella tiden. Motsvarande bestämmelser finns numera i 29 kap. 1, 2, 5 och 6 §§ aktiebolagslagen, 2005:551.)

En revisor har till uppgift att granska bolagets årsredovisning och bokföring samt styrelsens och verkställande direktörens förvaltning. Granskningen

skall vara så ingående och omfattande som god revisionsred kräver. Ett huvudsyfte med granskningen av förvaltningen är att klarlägga om styrelseledamot eller verkställande direktör har gjort sig skyldig till åtgärd eller försummelse som kan föranleda skadeståndsskyldighet. Med den uppgift en revisor har måste man räkna med att om en revisor genom försumlig granskning ådragit sig skadeståndsansvar så har också styrelsen och verkställande direktören medverkat till skadan, eftersom det är dessa bolagsorgan som upprättar årsredovisningen, organiserar bokföringen och svarar för förvaltningen.

CR har till stöd för sin invändning att hans skadeståndsskyldighet skall jämkas på grund av medvållande på bolagets sida till följd av övriga bolagsorgan – särskilt styrelsens – försummelse, anfört att denna ståndpunkt vilar på teorin om bolagets ansvar för lednings personernas vållande och på principerna om passiv identifikation.

Ett aktiebolags ansvar för vållande av dess organledamöter kan föreligga i två olika former. När ett skadeståndsanspråk grundas på vållande av en organledamot i dennes egenskap av organ för bolaget gäller det s.k. organansvaret (se t.ex. Hellner & Johansson, Skadeståndsrätt, 6 uppl. 2000, s. 149 f. och Bengtsson & Strömbäck, Skadeståndslagen, 2002, s. 54 och 78). Detta ansvar innebär att ledamotens vållande tillräknas bolaget som dess eget (ansvar för eget vållande). Organledamotens uppträdande kan därvid medföra att bolaget både kan bli skadeståndsskyldigt och få vidkännas jämkning av sin egen rätt till skadestånd till följd av medvållande. När ett skadeståndsanspråk grundas på ett vållande som ledamoten snarare har gjort sig skyldig till i sin egenskap av arbetstagare gäller reglerna om principalansvar (ansvar för annans vållande). Principalen och arbetstagaren

ses härvid som en enhet i förhållande till den som drabbas av skada och principalen blir skadeståndsskyldig på grund av arbetstagarens vållande. I ett fall där arbetstagaren och tredje man vållat principalen skada får principalen vidkännas jämkning av sitt skadestånd eftersom arbetstagaren varit medvållande till skadan (passiv identifikation). När aktiebolagets organansvar eller principalansvar har aktualiserats kan bolaget i sin tur kräva ersättning av den försumlige organledamoten eller arbetstagaren för den skada som denne orsakat bolaget (se härom t.ex. prop. 1972:5 s. 433 och 564, bl.a. angående regeln i 4 kap. 1 § skadeståndslagen, 1972:207, om arbetstagares skadestånds ansvar).

Av det sagda följer att jämkning på grund av medvållande på den skadelidandes sida i och för sig kan ske även i aktiebolagsrättsliga förhållanden. Här kan också hänvisas t.ex. till rättsfallen NJA 1998 s. 734 och 1960 s. 243, som båda gällde skada som bolagsorgan – revisor respektive styrelse – hade vållat en extern skadelidande, och NJA 1926 s. 185, som gällde frågan om ett aktiebolags rätt till försäkringsersättning för skada som styrelseledamot hade orsakat uppsåtligen. Att märka är emellertid att inget av dessa exempel avser en organledamots interna ansvar gentemot bolaget.

För att reglerna om medvållande på aktiebolagets sida vid organansvar och principalansvar överhuvudtaget skall bli aktuella, fordras att det finns ett tredje intresse involverat. Syftet med reglerna om passiv identifikation är att få en lämplig riskfördelning mellan skadevållaren och den skadelidande; den skadelidande skall inte komma i en bättre ställning när någon för vilken han ansvarar har varit medvållande, än då han själv har varit det. I det interna förhållandet där endast principalen och arbetstagaren är involverade, och där

det är arbetstagaren som vållat principalen skada, uppkommer inte frågan om passiv identifikation. På motsvarande sätt gäller att aktiebolagets organansvar inte aktualiseras i en situation där endast bolaget och organledamoten är berörda och där det är organledamoten som vållat bolaget skada. Det förhållandet att det är två eller flera organledamöter som är skyldiga till bolagets skada medför ingen skillnad, när det endast är fråga om det interna ansvaret mot bolaget.

När två eller flera organledamöter har vållat bolaget skada vid fullgörandet av sitt uppdrag, tillhandahåller aktiebolagslagen i stället den jämningsmöjlighet som angavs inledningsvis (15 kap. 4 § i 1975 års aktiebolagslag vid den i målet aktuella tiden, numera 29 kap. 5 § i 2005 års aktiebolagslag). Vid den bedömning som skall göras enligt denna jämningsregel kan hänsyn bl.a. tas till de plikter som åvilat envar av de medverkande på grund av hans organställning och till graden och arten av de olika personernas medverkan. (Se t.ex. Stenbeck m.fl., Aktiebolagslagen, 6 uppl. 1970, s. 497 ff. och af Sandeberg, Aktiebolagsrätten, 2006, s. 263.) Härutöver bör också möjligheten att rikta regresstalan mot andra ansvariga organledamöter beaktas. Om t.ex. styrelsens medlemmar och revisorerna är solidariskt ansvariga för samma skada, och styrelsens medlemmar beviljas ansvarsfrihet, berövas revisorerna inte därigenom sitt eventuella regressanspråk mot de styrelsemedlemmar som skulle ha varit ersättningsskyldiga mot bolaget, ifall ansvarsfrihet inte hade beviljats dem (Taxell, Ansvar och ansvarsfördelning i aktiebolag, Åbo 1963, s. 220; jfr Kedner m.fl., Aktiebolagslagen, del II, 5 uppl. 1996, s. 272).

På grund av det anförda skall frågan om det skadestånd som CR har att utge skall jämkas på grund av medvållande på bolagets sida besvaras nekande.

Vid denna utgång finns inte skäl att meddela prövningstillstånd beträffande den vilandeförklarade delen av målet.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Svensson, Lennander (referent),
Lundius, Virdesten och Skarhed
Föredragande revisionssekreterare: Flodin